

Dr. Szüdi János

A titoktartási kötelezettség a közoktatásban

A pedagógust, a nevelő és oktató munkát közvetlenül segítő alkalmazottat, továbbá azt, aki közreműködik a gyermek, tanuló felügyeletének az ellátásában, hivatásánál fogva, harmadik személyekkel szemben, titoktartási kötelezettség terheli, a gyermekkel, a tanulóval és családjával kapcsolatos minden olyan tény, adatot, információt illetően, amelyről a gyermekkel, tanulóval, szülővel való kapcsolattartás során szerzett tudomást.

TITOKTARTÁSI KÖTELEZETTSÉG A KÖZOKTATÁSI INTÉZMÉNYEKBEN

Az intézményválasztásból származó kapcsolat lényege

Mellérendeltség, partnerség, együttműködés

Közreműködés a szülői felügyeletből eredő jogok gyakorlása

A szülő, amikor beviszi a gyermekét egy óvodába, egy iskolába, illetve egy kollégiumba, amikor gyakorolja az intézményválasztással kapcsolatos jogosítványát, akkor a szülői felügyeletből eredő jogai és kötelezettségei gyakorlásába bevonja az érintett intézményt, illetve annak dolgozóit.

Az együttműködés célja, hogy minél eredményesebb legyen az a nevelőmunka, amely felkészíti a gyermeket, a tanulót az előtte álló feladatok megoldására, végső soron az életkezdésre, a munkába állásra, illetőleg az élet megszervezésére, végigélésre. Ez a nevelőmunka csak akkor lehet hatásos, akkor lehet eredményes, ha az abban közreműködők kölcsönösen együttműködnek egymással, kölcsönösen megbíznak egymásban, kölcsönösen segítik egymást. E kölcsönös együttműködés alapja az információáramlás, a tájékoztatás, amelynek révén valamennyi érdekelt birtokába jut azoknak az ismereteknek, amelyek meghatározzák, befolyásolják, megváltoztatják a gyermekkel való törődést.

Az intézmény, a pedagógus, a szülő és a tanuló mellérendeltségi viszonyban állnak. Az óvodai felvételi jogviszony, a tanulói jogviszony, a kollégiumi tagsági jogviszony, nem teremt alá-fölé rendeltséget. Egyik félnek sincs utasítási joga.

Az adatvédelem lényege

Az adatvédelem szabályait meghatározó rendelkezések leglényegesebb vonása, hogy minden szervezet jogszerűen csak olyan személyes adathoz juthat hozzá, csak olyan személyes adatot vehet birtokába, amelyre törvény felhatalmazza, vagy amelynek birtoklásához az érintett hozzájárult. Az ily módon benyújtott adatoknak a szervezeten belüli és a szervezeten kívüli mozgása, kezelése korlátok közé van szorítva. E korlát a célhoz kötöttség. A célhoz kötöttség lényege, hogy az információk gyűjtésére felhatalmazott szervezet

- csak olyan adatot gyűjthet össze, tárolhat, vagyis vehet birtokba, amely a feladatainak ellátásához feltétlenül szükséges,

- ezeket az adatokat saját szervezetén belül is csak olyan körben ismertetheti meg, adhatja tovább, amilyen körben az indokolt,

- saját szervezetén kívül csak akkor és olyan mértékig továbbíthatja a birtokában lévő személyes adatokat, amilyen mértékben arra egy konkrét meghatározott cél elérése érdekében szükség van.

- Az intézményi információ áramlás rendszerén belül az intézmény működésében közreműködők feladatait, jogait és kötelezettségeit az információ gyűjtésében, feldolgozásában, birtoklásában és továbbításában betöltött helyét, szerepét az intézmény vezetőjének kell meghatároznia.

A közoktatási intézmények, mint adatgazdák

A közoktatási intézmények sajátossága, hogy a szolgáltatást igénybe vevők a gyermekek, tanulók felkészítésében közreműködők, részt vevők a munkájukkal összefüggésben szükségszerűen jutnak hozzá olyan ismeretekhez, adatokhoz, tényekhez, amelyek a jogszabály nyelvére lefordítva személyes adatnak minősülnek. E személyes adatokhoz való hozzájutás nem azonos szükségképpen a közoktatási intézmények által összegyűjtött és tárolt, azaz birtokolt személyes adatokkal. A gyermek, tanuló felügyeletének ellátásában közreműködő olyan ismeretekre tesz szert, amelyek birtoklására kizárólagosan annak van lehetősége, aki közvetlenül érintkezik munkája során az adott gyermekkel, tanulóval, illetve a gyermek, tanuló családjával.

Az egymásra utaltság lényege

A közoktatásról szóló törvény a közoktatási intézmények pedagógiai tevékenységét olyan folyamatként határozza meg, amelynek középpontjában az érintettek közreműködése, egymás kölcsönös tájékoztatása áll. Ezt a kötelezettséget a közoktatásról szóló törvény mindkét fél részére előírja.

- A szülő kötelessége, hogy rendszeres kapcsolatot tartson a gyermekével foglalkozó pedagógusokkal, és részükre a szükséges tájékoztatást megadja. [Kt. 14. §-a (2) bek. d) pont.]

- Megjelenik ez a kötelezettség a „másik oldalon is”. A pedagógus kötelessége, hogy a szülőket gyermekük nevelésével és oktatásával, fejlődésével kapcsolatosan az őket érintő kérdésekről rendszeresen tájékoztassa. [19. §-a (7) bek. f) pont.]

Egyértelmű, hogy ez a kapcsolattartás, ez a tájékoztatási, információ közlési rendszer nem azonosítható a közoktatási intézmény személyes adatok begyűjtésére, tárolására, feldolgozására és továbbítására vonatkozó információs rendszerével, bár szükségszerű, hogy e két rendszer kapcsolódik egymáshoz.

A titoktartási kötelezettség érintettjei

Az intézmény és az alkalmazottak eltérő kötelezettségei

A közoktatási intézmény kötelezettségei

A közoktatásról szóló törvénynek a rendelkezései nem az intézményre, hanem az egyes személyekre vonatkozóan állapítja meg a titoktartás kötelezettségét.

A közoktatási intézményre a személyes adatok jogszerű kezelésére vonatkozó rendelkezések az irányadóak. Csak olyan adatot kezelhet, amelyre törvény vagy az adat tulajdonosa feljogosította.

Az alkalmazott titoktartási kötelezettsége

Ettől eltérő a kötelezettsége annak, aki részt vesz a gyermekek, a tanulók ellátásában.

A szabályozás valamennyi közoktatási intézményre kiterjedően állapítja meg a következőket: a pedagógust, a nevelő és oktató munkát közvetlenül segítő alkalmazottat, továbbá azt, aki közreműködik a gyermek, tanuló felügyeletének az ellátásában, hivatásánál fogva, harmadik személyekkel szemben, titoktartási kötelezettség terheli, a gyermekkel, a tanulóval és családjával kapcsolatos minden olyan tény, adatot, információt illetően, amelyről a gyermekkel, tanulóval, szülővel való kapcsolattartás során szerzett tudomást. [Kt. 2. sz. mell. „Adatkezelés a közoktatási intézményekben” cím 1. pont.]

Az érintettek köre

A titoktartás kötelezettsége nem csak a pedagógusokat érinti, hanem a közoktatási intézmény minden olyan dolgozóját, aki munkája során közvetlen kapcsolatba kerül a gyermekkel, tanulóval, illetve a szülővel, és ennek eredményeképpen információk birtokába jut.

A rendelkezések megtartására köteles mindenki, aki közreműködik, közreműködött a gyermekek, a tanulók felügyeletének az ellátásában, függetlenül attól, hogy az adott közoktatási intézményben milyen munkakört tölt be.

A kiskorú gyermek, a kiskorú tanuló a közoktatási intézményen belül nem maradhat felügyelet nélkül egy pillanatra sem az alatt az időszak alatt, amikor a közoktatási intézmény által nyújtott szolgáltatást veszi igénybe. A felügyelet ellátásában közreműködő személy kijelölése az intézményvezető kötelezettsége.

Az intézmény vezetője felelős azért, hogy a felügyeletet olyan személy gyakorolja, aki ennek ellátásához megfelelő szakértelemmel, megfelelő felkészültséggel, megfelelő gyakorlattal rendelkezik. A titoktartási kötelezettség beálltát nem befolyásolja az a tény, hogy olyan személy vesz részt a feladatban, akinek nincs megfelelő végzettsége, és emiatt nem láthatná el a gyermekek felügyeletét.

A titoktartási kötelezettség nem kötődik ahhoz, hogy a felügyelet ellátásában ki, milyen jogcímen és milyen felkészültség, illetve gyakorlat mellett vett részt. A felügyeleti tevékenységben való közreműködés megalapozza a titoktartási kötelezettséget, függetlenül attól, hogy abban az érintett kinek a felkérése, megbízása alapján, mennyi ideig működött közre a feladat ellátásában. Így például az óvodában a gyermekekre a nyitva tartás első pillanatától kezdve óvónőnek kell felügyelnie.

A titoktartási kötelezettség azonban beáll akkor is, ha a gyermeket az óvodai karbantartó veszi át a szülőtől, és ennek során szerez információt a család életével, a gyermek nevelésével kapcsolatosan. Nyilvánvalóan az óvodában a gyermek felügyeletét pedagógiai szempontból nem megfelelően szervezték meg, ez azonban nem változtat azon a tényen, hogy a gyermek átvételében és „megőrzésében” közreműködő karbantartó az adott időpontban részt vett az óvodai felügyelet munkájának a megvalósításában, tehát a titoktartási kötelezettség a karbantartó esetében is érvényesül.

A „védett” információhoz való hozzáférés lehetősége

A gyermek, a tanuló felügyeletének ellátása a nevelési-oktatási intézmények feladata. Felügyelet a nevelési-oktatási intézményben a gyermek, tanuló testi épségének megóvásáról és erkölcsi védelméről történő gondoskodás, a nevelési-oktatási intézménybe történő belépéstől a nevelési-oktatási intézmény jogszerű elhagyásáig terjedő időben, továbbá a nevelési, illetve a pedagógiai program részeként tartott kötelező, a nevelési-oktatási intézményen kívül tartott foglalkozások, programok ideje alatt. [Kt. 121. § (1) bek. 11. pont.]

Bár a gyermekek, tanulók felügyeletének ellátása, mint feladat csak az óvoda, iskola és kollégium tekintetében jelenik meg a közoktatásról szóló törvényben, ezeket a rendelkezéseket alkalmazni kell a gyermek ellátásában közreműködő más közoktatási intézményekre is, mint például a korai fejlesztés és gondozás feladatait ellátó intézményekre, a fejlesztő felkészítést biztosító intézményekre vagy a nevelési tanácsadókra.

A felügyeleten érteni kell minden olyan tevékenységet, amely az által válik megvalósíthatóvá, hogy a szülő a közoktatásról szóló törvényben meghatározott szolgáltatáshoz való hozzáférés céljából elviszi gyermekét valamely közoktatási intézménybe, és ott az intézmény dolgozói az intézményi célok és feladatok megvalósítása érdekében a gyermekkel kapcsolatba lépnek.

Az információkból kizárt "harmadik személy"

A törvény szövegében alkalmazott „harmadik személyekkel szemben” kifejezés azt jelenti, hogy a titoktartási kötelezettség mindenkivel szemben fennáll, aki nem részese a felügyeleti feladatok ellátásában közreműködők, a gyermek, tanuló és a szülő kapcsolatrendszernek.

A kollektív munkavégzés szerepe

Az óvoda, iskola, kollégium pedagógiai tevékenységére jellemző a kollektív munkavégzés, az érintett gyermek, tanuló fejlődésének együttes értékelése. Igaz ez a pedagógiai szakszolgálat feladatainak ellátására is, amelynek keretei között jogszabályok írják elő a kollektív mérlegelést a gyermek személyiségének, fejlődésének több személy által történő értékelését. A közoktatásról szóló törvény számos helyen utal is a kollektív döntéshozatalra.

- A gyermek utoljára abban az évben kezdhet óvodai nevelési évet, amelyben a hetedik életévét betölti, feltéve, hogy augusztus 31-e után született, és a nevelési tanácsadó vagy a szakértői és rehabilitációs bizottság javasolja, hogy még egy évig maradjon az óvodában. Ilyen javaslat azonban csak a szülő kérésére és az óvodai nevelőtestület egyetértésével születhet. E rendelkezésből világosan megállapítható, hogy az óvodai nevelőtestületnek mint közösségnek kell egyetérteni azzal, hogy a gyermek a óvodában maradjon.

A nevelőtestületi egyetértés megadásához pedig szükség lehet olyan információk közlésére az érintett pedagógus részéről, amely egyébként a nevelőtestületi tagokon kívül eső személyekkel szemben titoktartási kötelezettség alá esik. [Kt. 24. § (5) bek.]

- A tanulók év végi osztályzatát a nevelőtestület osztályozó értekezleten áttekinti, és a pedagógus, illetve az osztályfőnök által megállapított osztályzatok alapján dönt a tanulók magasabb évfolyamra lépéséről. Abban az esetben, ha az év végi osztályzat a tanuló hátrányára lényegesen eltér a tanítási év közben adott érdemjegyek átlagától, a nevelőtestület felhívja az érdekelt pedagógust, hogy adjon tájékoztatást ennek okáról, és indokolt esetben változtassa meg döntését. Ha a pedagógus nem változtatja meg a döntését, és a nevelőtestület ennek indokaival nem ért egyet, az osztályzatot az évközi érdemjegyek alapján a nevelőtestület a tanuló javára módosítja. [Kt. 70. § (4) bek.]

A nevelőtestület döntési jogkörébe tartozik a tanulók magasabb évfolyamba lépésének megállapítása, a tanulók fegyelmi ügyeiben való döntés, a tanulók osztályozó vizsgára bocsátása. [Kt. 57. § (1) bek.]

Kollektív információbirtoklási jog

E rendelkezések végrehajtása kollektív értékelő tevékenységet igényel, amely szükségszerűen együtt jár az érintett pedagógus birtokában lévő, a gyermekre, tanulóra vonatkozó információk egymás közötti átadásával. Ezért a titoktartási kötelezettség a közoktatási intézményen belül abszolút értelemben nem érvényesülhet. A titoktartási kötelezettség a pedagógiai munka során csak relatív értelemben fogható fel. Nem kell, hogy érvényesüljön olyan esetben, amikor a gyermek, illetve a tanuló személyiségének értékelése, fejlődésének elősegítése érdekében szükség van a közreműködők együttműködésére.

A titoktartási kötelezettség ezért nem terjed ki a nevelőtestületi értekezleteken a nevelőtestület tagjainak egymás közti, a gyermek, a tanuló fejlődésével, értékelésével, minősítésével összefüggő megbeszélésre.

Minden egyes pedagógusnak, aki részt vesz a nevelőtestület értekezletén, el kell tudnia dönteni, hogy a birtokában lévő információk közül melyek azok, amelyek átadása szükséges az érintett gyermek, tanuló megítéléséhez. Az e körön kívül eső információ átadással a pedagógus megsérti a titoktartási kötelezettségét.

Ha a közoktatási intézmény nem nevelési-oktatási intézmény, a nevelőtestületet megillető jogosítványokat az alapfeladatok ellátásában közreműködőkből álló szakalkalmazotti értekezlet gyakorolja. Ennek megfelelően a nevelési tanácsadóban, a gyógypedagógiai tanácsadó korai fejlesztő és gondozó központban, a szakértői és rehabilitációs bizottságban, a beszédjavító intézetben, a konduktív pedagógiai intézetben is sor kerülhet a felügyelet ellátásában közreműködők egymás közti tanácskozására, a szükséges információk átadására, ha az a gyermek fejlődése érdekében indokolt és szükséges. Így például a szakértői és rehabilitációs bizottság a szakvéleményét bizottsági tevékenység eredményeképpen alakítja ki.

Szükségszerű, hogy a bizottsági munkában közreműködők együttesen értékeljék azokat az információkat, amelyeket a lefolytatott vizsgálat során megszereztek. Lényeges azonban, hogy csak olyan tények, adatok, információk átadására kerülhet sor, amelyek szükségszerűen együtt járnak egy adott gyermek, egy adott tanuló pedagógiai szempontból történő megítélésével. [Kt. 57. § (7) bek.]

A harmadik személy

A titoktartásra vonatkozó rendelkezések arra épülnek, hogy a gyermeknek az óvodában illetve a tanulónak az iskolába, kollégiumba történő beíratásával a közoktatásról szóló törvényben meghatározott jogviszony jön létre, amelynek az alanya a gyermek, a tanuló és a nevelési-oktatási intézmény, illetve a gyermekhez kapcsolódóan a kiskorú szülője. Mindenki más a jogviszonyon kívül álló harmadik személynek minősül.

A személyi és intézményi felelősség

A titoktartási kötelezettség a felügyelet ellátásában közreműködő személyekre és nem a közoktatási intézményekre vonatkozik. A közoktatási intézmények a személyes adatok közlésére vonatkozó rendelkezések szerint, az általuk jogszerűen nyilvántartott adatokat a közoktatásról szóló törvényben meghatározott szervezeteknek, a közoktatásról szóló törvényben meghatározott célhoz kötöttség megtartása mellett közölhetik.

A személyes adatok közoktatási intézményen kívüli közlésére azonban nem feltétlen a felügyelet ellátásában közreműködő személy az illetékes, hanem a közoktatási intézményben kialakított információs rendszer szerint az adattovábbításra feljogosított alkalmazott.

A titoktartási kötelezettség tartalma

Az információ megőrzésének kötelezettsége

A titoktartási kötelezettség alapján az információ birtokosa, a titoktartásra köteles személy a tudomására jutott tényeket, adatokat, információkat köteles megőrizni. Ez a megőrzés azt jelenti, hogy az előzőekben meghatározott körön kívül azokat másnak nem adhatja át, adott esetben az átadást köteles megtagadni.

Ez a kötelezettség kiterjed a „hivatalos eljárásokra” is, mint például a bíróságok vagy más hatóságok előtt folyó eljárásra. Nem hallgatható ki a pedagógus, a nevelő-oktató munkát közvetlenül segítő alkalmazott, illetőleg az, aki a gyermek felügyeletének ellátásában közreműködött, tanúként sem. A tanúvallomás megtagadásával összefüggő kérdéseket értelemszerűen nem a közoktatásról szóló törvény, hanem az adott eljárás kérdéseit meghatározó törvények szabályozzák.

- A közigazgatási hatósági eljárásban tanúként nem hallgatható meg védett adatnak, hivatásbeli titoknak minősülő tényről az, aki nem kapott felmentést a titoktartás alól az arra jogosított szervtől vagy személytől. [2004. évi CXL. tv. 53. § (3) bek.]

- A büntetőeljárásban megtagadhatja a tanúvallomás tételt az, aki foglalkozásánál fogva titoktartásra köteles, amennyiben a tanúvallomással a titoktartási kötelezettségét megsértené, kivéve, ha ez alól az arra jogosult felmentette. [1998. évi XIX. tv. 82. § (1) bek. c) pont.]

- A szabálysértési eljárás során nem lehet tanúként kihallgatni azt, aki foglalkozásánál, hivatásánál fogva titoktartásra köteles, ha a tanúvallomásával e kötelezettségét megsértené. [1999. évi LXIX. tv. 57. § (2) bek.]

- A polgári peres eljárásban a tanúvallomást megtagadhatja az ügyvéd, az orvos és más olyan személy, aki hivatásánál fogva titoktartásra köteles, ha a tanúvallomással titoktartási kötelességét sértené meg, kivéve, ha az érdekelt e kötelesség alól felmentette. [1952. évi III. törvény 170. § (1) bek.]

A titoktartási kötelezettség beálltának feltételei

Az előírt feltételek együttes meglétének követelménye

A titoktartási kötelezettség beálltának elengedhetetlen – együttes – feltétele, hogy

- a gyermekkel, tanulóval, illetve a családdal kapcsolatos tény, adat, információ
- hivatásánál fogva
- a gyermekkel, tanulóval, szülővel való kapcsolattartás során
- kerüljön az érintett birtokába.

Az egyes feltételek

A kapcsolattartás fogalma

A kapcsolattartás kifejezést a közoktatásról szóló törvény értelmező rendelkezései nem elemzik. Ennek megfelelően a mindennapi gyakorlat szóhasználatból kiindulva, e fogalom alatt a közvetlen érintkezésnek, az együttlétnak, a személyes összeköttetésnek minden olyan formáját érteni lehet, amely alkalmat teremthet az információhoz-jutáshoz.

Ez nem feltétlen jelent fizikai együttlétnet. Kapcsolat jöhet létre távközlési eszközök útján is. A kapcsolattartás azonban személyre szóló, érintkezést jelent, s nem érthető alatta a véletlen észlelés. A kapcsolattartás két személyt feltételez, akiknek szándékában áll, hogy a személyes összeköttetés létrejöttön, megvalósuljon, fennálljon.

A kapcsolattartás létrejötte

Nem mindegy, hogy a kapcsolat milyen okból, milyen célból jött létre. A titoktartási kötelezettség azokra az információkra vonatkozik, amelyeket az érintett hivatásánál fogva szerzett meg, vagyis, amikor a munkaköri kötelezettségét teljesítette.

Az összeköttetés létesülése azt feltételezi, hogy az érintett gyakorolja a hivatását, munkáltatói intézkedést hajt végre, teljesít egy olyan feladatot, amelyre adott munkakörben jogosult, köteles. A munkaköri feladatok teljesítése során teremthető meg a kapcsolat.

Nem biztos, hogy a kapcsolat létesítése eredetileg is valamely tény, adat, információ megszerzésére, átadása irányult.

Lehetséges, hogy egy eredetileg más célból létesített kapcsolat során jut valamilyen védett tény, adat információ birtokába az érintett. Ennek vizsgálatánál, hogy bekövetkezett-e a titoktartási kötelezettséget eredményező kapcsolattartás, azt is vizsgálni kell, hogy a pedagógus, a nevelő és oktató munkát közvetlenül segítő alkalmazott, vagy a felügyelet ellátásában közreműködő személy a hivatásának gyakorlása során szerzett-e tudomást az adott tényekről, adatokról, információkról. A „magánemberként” létesített kapcsolattartás során szerzett tényekre, adatokra, információkra a titoktartási kötelezettség nem terjed ki.

Arra van tehát szükség, hogy az érintett a munkaköri kötelezettségének teljesítésekor teremtsen kapcsolatot a gyermekkel, a tanulóval, illetve a szülővel. Ilyen kapcsolat létrejöhet, amikor az érintett részt vesz a nevelő és oktató munkában, a gyermek tanuló felügyeletének az intézményen belüli ellátásában, illetőleg az óvodán, iskolán, kollégiumon kívül szervezett, a nevelési programhoz, a pedagógiai programhoz kapcsolódó eseményen (pl. kirándulás, múzeum-, színház-, könyvtárlátogatás, orvosi vizsgálat). Munkaköri feladatellátásának keretében jut a gyermekkel, tanulóval és a családjával kapcsolatos tény, adat információ birtokába a pedagógus akkor is, amikor meglátogatja a családot, a szülőket.

A kapcsolattartás azonban több, mint a pusztán együttlét például tanítási órán vagy egy iskolai múzeumlátogatáson. A kapcsolattartás olyan együttlétet feltételez, amelyben meg van a lehetőség a bizalomra épülő közlésnek.

Az információ megszerzése

A védelem azokra az információkra, adatokra, tényekre terjed ki, amelyekhez az érintett a kapcsolattartás során jutott hozzá. Ez lehet az információk, adatok, tények tudatos közlése, de lehet a kapcsolattartás “nem várt”, nem “célzott” következménye. Így például, ha a pedagógus meglátogatja a családot azzal a céllal, hogy megbeszélje a tanuló fejlődését, észlelheti azokat a vagyoni viszonyokat, amelyek között a család él. Ez az információ nem közölhető harmadik személy részére.

A védett információk köre

A titoktartási kötelezettség nem terjed ki a gyermekeknek, tanulóknak azokra az adataira, amelyeket a közoktatási intézmény a közoktatásról szóló törvény rendelkezései alapján kezelhet. A közoktatásról szóló törvény tételesen felsorolja, hogy mely adatokat tarthat nyilván a közoktatási intézmény. Ezek közé tartoznak többek között:

- a gyermek, tanuló neve, születési helye és ideje, állampolgársága, lakóhelyének, tartózkodási helyének címe, telefonszáma, nem magyar állampolgár esetén a Magyar Köztársaság területén való tartózkodás jogcíme és a tartózkodásra jogosító okirat megnevezése, száma;

- szülő neve, lakóhelye, tartózkodási helye, telefonszáma;

- a gyermek óvodai fejlődésével kapcsolatos adatok;

- a tanulói jogviszonnyal kapcsolatos adatok, mint a tanuló magatartásának, szorgalmának és tudásának értékelése és minősítése, vizsgaadatok, a tanulói fegyelmi és kártérítési ügyekkel kapcsolatos adatok. Ezek az adatok nem tartoznak a védett adatok körébe, a közoktatásról szóló törvényben meghatározott célból, a személyes adatok védelmére vonatkozó célhoz kötöttség megtartásával továbbíthatók.

Minden más, olyan adat, információ, tény, amelynek kezelésére a közoktatási intézménynek nincs felhatalmazása, védelem alá esik, és a kapcsolattartás keretei között történő “megszerzés” után az érintettet titoktartási kötelezettség terheli.

Az információk "besorolása"

Bármelyik feltétel hiánya esetén nem áll be a titoktartási kötelezettség, és a felügyelet ellátásában közreműködő erre hivatkozással nem tagadhatja meg a tanúvallomás tételt.

- Így például, ha a pedagógus tanítási órát tart, és egyik tanuló bántalmazza a padtársát, a titoktartási kötelezettség nem áll be, mivel az adott tényről a pedagógus a tanulóval való együttlét során, de nem a kapcsolattartás keretei között szerzett tudomást.

- Ha a pedagógus folyosói felügyeletet lát el, és észleli, hogy a tanuló megrongálja az intézmény valamelyik vagyontárgyát, vagy az illemhelyiségben dohányzik, „füvezik”, nem áll be a titoktartási kötelezettség, mert nem a kapcsolattartás során szerzett tudomást az adott tényről a pedagógus.

Az információval való rendelkezése ezekben az esetekben sem szabályozatlan. Az iskolában kialakított rend szerint, a pedagógusnak jelzéssel kell élnie az intézmény illetékes vezetőjénél, aki az adatkezelés rendje szerint járhat el, például kártérítési eljárást indít a károkozóval szemben, vagy a gyermekvédelmi hatóságot keresi meg a dohányzás, a "füvezés" miatt. Más a helyzet, ha a tanuló az osztályfőnökéhez fordul, és közli vele, hogy kábítószerrel foglalkozott. Ilyen esetben ugyanis a kapcsolattartás megtörtént, és beáll a titoktartási kötelezettség.

A kapcsolattartás létesítésére irányuló szándékos magatartás nem feltétlenül kell hogy meghatározott adat, tény közlésére irányuljon. A titoktartási kötelezettség akkor is beáll, ha a kapcsolattartás során az eredeti szándéktól eltérően szerez valamely tényről, adatról, információról tudomást a felügyeletet ellátó személy. Így például, ha a pedagógus a tanítási órán rakoncátlanul viselkedő tanulót arra kéri, hogy a kicsöngetés után maradjon az osztályban, mert meg szeretné vele beszélni magatartásának indokát, a tanuló és a pedagógus óra utáni találkozásával létrejön a kapcsolattartás.

Ha ennek a megbeszélésnek a keretei között a tanuló tájékoztatja a pedagógust, hogy káros szenvedély rabja, ennek a ténynek a vonatkozásában beáll a pedagógus titoktartási kötelezettsége, annak ellenére, hogy az eredeti szándéka a pedagógusnak nem arra irányult, hogy ilyen információ birtokába jusson.

A nagykorú tanuló helyzete

Elemzést igényel még az a kérdés, hogy nagykorú tanuló esetében bekövetkezik-e, beállhat-e a titoktartási kötelezettség. A válasz erre egyértelműen az, hogy igen. A tanulói jogok és kötelezettségek tekintetében a közoktatásról szóló törvény nem tesz különbséget. Ily módon a titoktartásra vonatkozó rendelkezéseknek érvényesülniük kell életkortól függetlenül, bár nem vitatható, hogy a nagykorúvá váló és így módon cselekvőképességét elnyerő tanuló mentesül a szülői felügyelet alól, és ennek megfelelően a személyes adatairól a továbbiakban önállóan jogosult rendelkezni.

A tanuló életkorának előrehaladtával egyre jobban lazul az iskola, a kollégium és a szülő kapcsolata, míg a fiatal felnőttkor elérése után a gyakorlatban a szülők minden szerepe megszűnik az iskolával, illetve kollégiummal összefüggésben.

A titoktartási kötelezettség ideje

A titoktartási kötelezettség nem kötődik időbeli korláthoz. A közoktatásról szóló törvény rendelkezései alapján ez a kötelezettség független a foglalkoztatási jogviszony fennállásától, és annak megszűnése után határidő nélkül fennmarad. Ebből az következik, hogy bármilyen hosszú idő telt el az adott tény, adat, információ megszerzésétől, a titoktartási kötelezettség az idő múlásával nem szűnik meg. Nem oldozza fel az érintettet a titoktartás kötelezettsége alól az sem, ha munkahelyet változtat, illetőleg az sem, ha elhagyja a pályát, más kereső foglalkozás után néz, vagy nyugállományba vonul.

A titoktartási kötelezettség megszűnése

A titoktartási kötelezettség csak abban az esetben szűnik meg, ha a titoktartási kötelezettség alól kiskorú esetén a szülő, nagykorú tanuló esetén a tanuló írásban felmentést adott. A közoktatásról szóló törvény nem tesz különbséget azon az alapon, hogy a kiskorú tanuló milyen távol áll a nagykorúság elérésétől.

Az érintett gyermek véleménynyilvánításhoz való joga

Indokolt azonban, hogy a gyermekek jogairól szóló nemzetközi egyezményrel összhangban a pedagógus kikérje a kiskorú gyermek véleményét is a reá vonatkozó tény, adat, információ közlését illetően. Az ítélőképessége birtokában lévő gyermek számára biztosítani kell, hogy minden őt érdeklő kérdésben szabadon kinyilváníthassa véleményét.

A gyermek véleményét, figyelemmel korára és érettségi fokára, kellően tekintetbe kell venni. Nem tekinthető ennek megfelelően jogszerűtlennek, ha a pedagógus a nagykorúság eléréséhez közel álló, megfelelő fejlettséggel rendelkező tanuló véleménye alapján megtartja a titoktartási kötelezettséget, még akkor is, ha a szülő írásban felmentést adott alóla. A nemzetközi szerződések megtartása ugyanúgy kötelező, mint a magyar jogrendszer szabályainak a megtartása. [1991. évi LXIV. tv-vel kihirdetett a Gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény 12. cikk 1. pont ; Alk. 7. § (1) bek.]

A szülővel való adatközlés szabályai

Az adathoz való hozzáférés joga és korlátjai

A bizalomra épülő kapcsolat

A gyermek és a vele foglalkozó pedagógus között létrejövő kapcsolat sok esetben eredményez olyan kötődést, amelynek fenntartása nehezen képzelhető el a gyermek által közölt információk legbizalmasabb kezelése nélkül.

A pedagógus-szülő-tanuló kapcsolat alapján kell és lehet feloldani azt a helyzetet, amikor a gyermek, a tanuló bizalmas információt közöl a vele foglalkozó pedagógussal.

A jogi szabályozás arra épül, hogy gyermeke neveléséért a szülő a felelős, s a szülőnek jogában áll megismerni minden olyan információt, amely gyermekével kapcsolatos. Ettől az elvtől csak kivételesen lehet eltekinteni, akkor, ha a gyermek "mindenek felett álló érdeke" ezt megköveteli.

A közoktatásról szóló törvény titoktartásra vonatkozó rendelkezései szerint a gyermek, illetve a kiskorú tanuló szülőjével minden, a gyermekével összefüggő adat közölhető, kivéve azt az esetet, amikor az adat közlése súlyosan sértené vagy veszélyeztetné a gyermek, tanuló érdekét.

A törvény értelmezi is azt az esetet, amikor az adat közlése súlyosan sérti vagy veszélyezteti a gyermek, a tanuló érdekét. Ez a helyzet akkor következik be, ha az adat

- olyan körülményre, magatartásra, mulasztásra, állapotra vonatkozik, amely a gyermek, tanuló testi, értelmi, érzelmi vagy erkölcsi fejlődését gátolja vagy akadályozza,

- és amelynek bekövetkezése szülői magatartásra, közrehatásra vezethető vissza.

A pedagógus-szülő-tanuló kapcsolat

A közoktatásról szóló törvénynek ez a szabályozása a szülő és a gyermek között meglévő törvényes kapcsolatra épít, nevezetesen arra, hogy a szülői felügyelet alapján a szülőnek jogában áll minden olyan eseményről, történésről tudni, ami gyermekét érinti.

A tanulói jogviszony, illetve a kollégiumi tagsági jogviszonyból eredő sajátosság azonban az, hogy a tanuló átmenetileg kikerül a szülő közvetlen felügyelete alól, és a családon kívüli intézmény, illetve az intézményben dolgozók felügyelete alá kerül.

Ez a tény azonban nem szünteti meg a szülői jogokat és kötelezettségeket. Ebből a jogi helyzetből kiindulva a szülővel szemben nem áll fenn titoktartási kötelezettség még akkor sem, ha a gyermek, a tanuló meghatározott információkat, adatokat, tényeket közvetlenül, bizalmasan rábíz a pedagógusra.

E kérdésnél is érdemes azonban utalni a Gyermek jogairól szóló Egyezmény ismertett rendelkezéseire, amelyekben foglaltak alapján a nagykorúsághoz közelítő, megfelelő fejlettséget elérő tanuló akarata, tiltása ellenére az átadott adatot, információt a pedagógusnak, illetve más alkalmazottnak nem szabad továbbadnia még a szülőnek sem.

Az adatközlés tilalma

A gyermek érdekeinek védelme

Az általános szabályoktól eltérő helyzet alakul ki abban az esetben, hogyha a gyermek, illetve a kiskorú tanuló a szülője miatt kerül súlyos veszélyhelyzetbe. Ilyenkor a gyermek, illetve a tanuló által az óvoda, iskola vagy kollégium alkalmazottja részére átadott adat, információ továbbadása tovább rontaná a gyermek, illetve a kiskorú tanuló helyzetét.

A pedagógus a nevelő és oktató munkát közvetlenül segítő alkalmazott, illetőleg a gyermek, tanuló felügyeletében közreműködőnek kell mérlegelnie, hogy a tudomására jutott adat közlése sérti-e a gyermek, illetve a kiskorú tanuló érdekeit.

A gyermek érdekeinek védelme

Az intézkedés megtételének kötelezettsége

A kapcsolattartás keretében nem orvosolható kérdések

A mérlegelésnek ki kell terjednie annak végiggondolására is, milyen intézkedés megtételére van mód, lehetőség, szükség a gyermek, a kiskorú tanuló érdekeinek védelmére.

- Általánosságban igaz, hogy a pedagógus a szülővel közösen orvosolni tudja azokat a problémákat, amelyek gátolják a gyermek, a kiskorú tanuló fejlődését, előrehaladását, személyiségének kibontakoztatását.

- Nem igaz azonban ez a megállapítás, amennyiben a gyermek, a tanuló fejlődését hátráltató körülmény kialakulása, fennállása éppen az egyik vagy esetleg mind a két szülő magatartására vezethető vissza (például a szülő veri, zaklatja, molesztálja, elhanyagolja gyermekét).

Az intézkedés lehetősége és kötelezettsége

Ilyen esetekben az információ birtokosának az óvoda vezetőjéhez, az iskola igazgatójához, a kollégium vezetőjét kell fordulnia, tájékoztatva az intézmény vezetőjét a tudomására jutott tényekről, adatokról, információkról.

Az intézmény vezetőjének pedig a gyermekjóléti szolgálatot kell megkeresnie.

A gyermekjóléti szolgálat jogosult, köteles arra, hogy a gyermek, a kiskorú tanuló érdekében a szükséges lépéseket, intézkedéseket tegye. Az óvoda vezetője, az iskola, a kollégium igazgatója köteles az illetékes gyermekjóléti szolgálatot haladéktalanul értesíteni, ha megítélése szerint a gyermek, a kiskorú tanuló – más vagy saját magatartása miatt – súlyos veszélyhelyzetbe kerülhet vagy került.

Ebben a helyzetben az adattovábbításhoz az érintett, illetve az adattal kapcsolatosan egyébként rendelkezésre jogosult beleegyezése nem szükséges.

A gyermekjóléti szolgálat – összehangolva tevékenységét a gyermekeket ellátó egészségügyi és nevelési-oktatási intézményekkel, illetve szolgálatokkal – szervezési, szolgáltatási és gondozási feladatokat végez.

Tevékenysége körében folyamatosan figyelemmel kíséri a településen élő gyermekek szociális helyzetét, veszélyeztetettségét, meghallgatja a gyermek panaszát, és annak orvoslása érdekében megteszi a szükséges intézkedést. [Kt. 41. § (6) bek.2. sz. mell. "Adatkezelés a közoktatási intézményekben" alcím 3. pont; 1997. évi XXXI. tv. 40. § (2) bek.]

OKTATÁSI JOGOK BIZTOSÁNAK HIVATALA

<https://www.oktbiztos.hu/ugyek/jelentes2004/kozoktat.html>